Att få sin syn eller förbli blind

Predikan i S:t Peters kyrka den 9:e söndagen efter Trefaldighet, 2022

Tema: Trons kraft

Läsningar:1 Mos 15:5–6, 1 Tim 6:11–12, Joh 9:1–7, 24–39, Ps 73:23–26

Sune Fahlgren

En liten bibelskola före textläsningen

Johannesevangeliet börjar med en välkänd Prolog och följs av två huvuddelar – *Teckenboken* och *Härlighetsboken*. Evangeliet är det fjärde och sista i raden, och det skrevs troligen i slutet av första århundradet.

Som läsare kan man lägga örat till och ana den diskussion som då pågick mellan judar som trodde, respektive inte trodde att Jesus var Messias. Författaren förutsätter att judarnas vardag var allmänt känd, att de till exempel känner till att talet sju är ett heligt tal som står för fullkomlighet.

Samtidigt använder författaren en populär grekisk-romersk berättarstil, vilket visar att de tänkta läsarna var en mycket större grupp än de som fanns i det område där Jesus hade verkat. Kanske skrevs det jag nu ska läsa i Efesos.

Läsning: Joh 9:1–7, 24–39

Ur Teckenboken

Det avsnitt vi nyss lyssnade till kommer från den del av Johannesevangeliet som brukar kallas *Teckenboken*, kap 1:19–kap 12. Benämningen kommer sig av att här kallas de mirakel som Jesus gör för ”tecken” (grekiska: *semeia*). Dessa

tecken väcker alltså inte bara förvåning hos människor, utan de ger en strimma av Guds härlighet som sedan strålar ännu mer i Härlighetsboken, från kapitel 13.

Tecknen som Jesus gör tar lång tid att förstå. I Johannesevangeliet är samtal, konversation, vägen till en fördjupad förståelse och insikt om dessa tecken. Jesus är därför i ständig dialog. Dessa samtal börjar till synes väldigt alldagligt, men leder till upptäckter av det gåtfulla – såsom själva livet är för de flesta.

Botandet av den blindfödde mannen är det sjätte av sju tecken i Teckenboken. Dessa mirakler knyts i berättelsen till speciella formuleringar av Jesus som uttrycker hans unika identitet och uppdrag. Det finns i Johannesevangeliet sju sådana Jesusord, och alla inleds de med ”Jag är …” (*ego eimi*).

Denna finurliga självpresentation anspelar på det judiska gudsnamnet. Det var så som himlens Gud hade presenterat sig för Mose i den brinnande busken i öknen, när Mose fick det hisnande uppdraget att befria det judiska folket från slaveriet i Egypten. Mose frågade då hur han inför Farao skulle presentera den gudomlighet som sänt honom. Rösten i busken sa: Säg att ”Jag är”(*Ehyeh asher ehyeh*) har sänt dig, 2 Mos 3:14.

I avsnittet före dagen läsning om botandet av den blindfödde manen säger Jesus: ”Jag är Världens ljus” (8:12), och det upprepas i det stycke vi nyss läste (9:5). Så det är ”Världens ljus” som botar en blind som lever i mörker. ”Jag är Världens ljus” är det sjätte Jag är-orden, och genom att använda den metaforen gör Jesus anspråk på att vara den ende sanne frälsaren.

Berättartekniskt är hela denna episod ett mästerverk i världslitteraturen, uppbyggt av sju scener. Författaren vill att läsarna ska förstå att när man får sin

syn så innebär det fysiskt och andligt sett att bli räddad från mörker. Även seende kan ju vara blinda. Det händer varje gång vi ser utan att se.

Vätskor spelar roll

Ytterligare något särpräglat med skildringarna i Johannesevangelium är den betydelse som vätskor har. Särskilt vatten (ὕδωρ, *hydor*). Det är så återkommande att jag hör min mors ständig uppmaning: Drick vatten, pojken min! Ta med dig vattenflaskan!

Förutom beskrivningen av Jesu dop (1:19–34) finns sju berättelser där ὕδωρ spelar roll:

> Vatten blir vin i Kana; ”född av vatten och ande” sa Jesus i samtalet med Nikodemus; mötet med samariskan skedde vid en vattenbrunn och inledningsvis kretsade samtalet kring vatten; senare helas en sjuk vid Betesda-dammen; under en judisk högtid jämförs vatten med helig ande i en predikan sin Jesus håller; Jesus tvättar lärjungarnas fötter med vatten; och det är blod och vatten som strömmar ut ur Jesu sida på korset (2:1–11, 3:5, 4:1–42, 5:1–16, 7:37–39, 13:1–17, 19:40).

Och så förstås uppmaningen här till den blindfödde att gå till Siloadammen och tvätta sig i dess vatten.

Vattnet kan alltså vara *fysiskt* och ge helande eller släcka törst, och vatten kan ha *symbolisk* betydelse som anspelar på Anden, på rening eller på fest. Exempel på andra vätskor än vatten i Johannesevangeliet är vin, tårar, blod, spott och balsam.

Det är vanligt att flera vätskor kombineras med varandra eller används tillsammans, som i den berättelse vi uppmärksammar idag.

Orsak och verkan

Ett möte med en blindfödd människa kan lätt bli en fråga om orsak och verkan. En sådan tankevärld framkommer också i den här berättelsen om den blindfödde mannen som helas. Men johannes visar att den koppling som lärjungarna gjorde mellan orsak och verkan snarare stjälper än hjälper. De levde med den fortfarande vanliga föreställningar om att sjukdom och synd hänger ihop.

– Hur är det då om någon föds blind? Ja, då måste det väl vara någon i tidigare släktled som gjort sig skyldig till synden.

– *Rabbi, vem har syndat, han själv eller hans föräldrar, eftersom han föddes blind?*

Jesus markerar kraftigt mot att det skulle finnas sådana samband. Han svarade: –

– *Varken han eller hans föräldrar har syndat, men Guds gärningar skulle uppenbaras på honom.*

Även idag söker många att upptäcka samband. *Varför hände detta mig?* I kristna sammanhang möter jag ofta föreställningar om att det finns andliga metoder som ger önskade resultat. När någon tror sig ha hittat en gudagiven metod för att få helanden och framgång – oavsett om det gäller frimodig trosförkunnelse eller undergörande metoder som olja eller att göra resor till heliga vallfärdsplatser – blir förvirringen stor och frågorna många då helandet eller framgången uteblir.

– Vad gör vi för fel? Är inte min tro tillräckligt stark? Vad är det som står i vägen?

Metoddyrkan och magi

Kyrkohistorien är full av exempel på förkunnelse som presenterar metoder eller villkor som sägs leda till gudomligt helande, till församlingsförnyelse eller till ekonomisk framgång. Inte sällan tolkas dagens tema *Trons kraft*, som att det skulle vara <u>måttet</u> av tro som är helt avgörande. Eller så är man övertygad om att

bara vi handlar på ett visst sätt, då står Gud i en situation där Gud måste ge oss det vi påstår att Gud lovat. Gud kan ju inte ta tillbaka vad han lovat!?

Min erfarenhet är att i lägen när jag tror mig bekänna en stor och underbar Gud, kan jag i själva verket ha gjort mig en avgud, så liten att Gud hamnar i ett litet hörn av tillvaron. Jag har också erfarenheter av att jag förväxlat min överlåtelse till Gud, till mitt lärjungaskap, med en stark tro på min egen förmåga att tro. Då ser vi inte att tro är relation.

I religionernas värld är alla våra försök att fånga in Gud i metoder och tekniker mer *magi* än kristen tro och lärjungaskap. Därför är metoddyrkan – alltså en övertro på metoder eller en naiv förståelse av orsak och verkan – en andlig återvändsgränd.

När jag nu gjort denna markering av risker och problem med att skapa en ”Spott & lera-metod”, skall vi se närmare på vad det egentligen är som sker i dagens evangelietext. I Johannesevangeliet kallas som sagt mirakel för ”tecken”. Det innebär att varje helande, varje gudsingripande har genom sin *teckenkaraktär* något viktigt att säga om Gud och oss människor. Det är en signal.

I botandet av den blindfödde signaleras att Jesus är Världens ljus, den ende frälsaren. Eller som Jesus själv uttrycker det: ”Guds gärningar skulle uppenbaras på honom” (alltså på den blindfödde mannen).

Blicken mot marken

I det som händer i den här berättelsen uppenbarar Jesus ”Guds gärningar”, alltså all den barmhärtighet, befrielse och förvandling som Gud gör i världen. Och Gud gör detta utan krav på att vi med trons ögon måste se in i himlen eller in i framtiden eller lyckas som människor. Snarare visar Jesus genom miraklens

teckenkaraktär att vi med himlens ögon skall se på jorden. En söndag då temat är ”Trons kraft” vill Jesus inspirera oss att bokstavligen rikta trons blickar mot jorden:
– *”Sedan spottade han på marken, gjorde en deg med spottet.”*

Jesus möter den blindfödde mannen i det som är så bekant och välkänt. Han låter markens jord samverka med hans saliv till läkedom och förvandling. Såväl deg av jord som saliv var en vanlig medicin på Jesu tid. Hade den blinde mannen avstått från etablerad medicinsk hjälp, med motiveringen att Anden är det enda som krävs, hade undret uteblivit. Guds ingripande är bokstavligt talat jordnära i den här berättelsen – och så är det än idag. Gud har landat på jorden. Och vi behöver himlens ögon, för att se vad Gud gör genom medicin.

Evangelisten Johannes hjälper oss också på traven i tolkningen av Siloadammens framvällande vatten. Här är det en jordisk bild för att Jesus är utsänd av Fadern för att möta oss alla och öppna våra ögon. Oavsett vad det är som förblindar oss. Vi behöver himlens ögon för att se sanningen om vår våra liv och vår livssituation.

Lera och saliv i Guds tjänst

Vår skapare skyr alltså inte det skapade, det vardagliga. Det begränsade är fullt av sprickor. Att Gud blev människa, är ett imperativ till oss: Bli människa! Bli människa full av möjligheter och begränsningar.

Bröd och vin, dopets vatten, är för vår Skapare och Herre välkända medel. Nåd, kärlek, befrielse förmedlas till oss i och genom det skapade. Med den här gudstjänsten som lins kan vi vinna en *sakramental* förståelse av världen – som laddad med Guds närvaro – och därmed väcks vår vördnad och förundran för allt skapat. Vilket är vad den sargade skapelsen ropar efter!

Förundran och passion är de goda drivkrafter som leder till de omställningar som nu krävs för själens överlevnad och jordens framtid.

Trons kraft finns på fast mark

Dagens tema – ”Trons kraft” – för lätt tanken till att kraftfull tro kan få oss att uppnå något vi söker. Tänk om det är tvärt om? Trons kraft visar sig främst, då vi får erfara gudstron som ett golv, som fast mark, som en jordmån att borra ned fötterna i. Trons kraft innebär att vi aldrig faller bottenlöst, och att det är Gud som stiger ned för att söka efter oss. Trons kraft finns alltså på fast mark. Inkarnationen är ett faktum.

Jag kan verkligen bli stärkt i min tro, då jag möter vittnesbörd om Guds tydliga ingripande i människors liv. Vi uppmuntras genom evangelierna att frimodigt och ödmjukt be för varandra om allt, också om helanden, om mirakel. Men min erfarenhet är att vi också kan växa i vår tro i närhet av dem som delar Kristi lidande i världen idag. I diakonin har jag mer än tidigare i mitt liv vågat mig nära dem som är utsatta och utan hopp, och de har därigenom fått erfara styrkan i svaghet. De har mött och de möter den medlidande, sårmärkte Gudens kärleksfulla blick.

Erfarenhetsbaserad tro

Vissa livsfrågor har bara ett rimligt svar; erfarenheten. Den blindfödde mannen säger om Jesus: ”Om han är en syndare vet jag inte. Men det vet jag, att jag som var blind nu kan se.” Vi behöver varken säga mer eller mindre om Gud än det som är vår erfarenhet.

För mannen som var född blind blir helandets erfarenhet en början på trons mognad. En av de mogna frukterna av trons kraft är *trons mod*. Jag tänker på

tillfället då den blindfödde säger sanning till makten på ett så träffande vis att fariséerna tar till falska anklagelser och rätt och slätt kör ut honom.

Den blindfödde får alltså inte bara fysisk syn, utan successivt också andlig klarhet. Men bredvid honom står andra, om vilka Jesus säger att de är blinda, trots att de kunde se med sina fysiska ögon. Jesus har inte bara kommit för att bota fysiskt blinda. Så långt kunde alla glädja sig. Han har också kommit för att klargöra att andra lever i blindhet. Det väcker inte alltid glädje!

I det till synes misslyckade öppnades för den blindfödde ett nytt möte med Jesus. Och kanske är det först i sårbarhetens glipa som Världens ljus kan brytas genom mannens förvandlade lins. Jesus fick höra att de hade kört ut honom, och när han träffade honom frågade han: ”Tror du på Människosonen?”
– Jag *vill* tro på honom, säger mannens som inte längre var blind.

Tro som vilja

Till erfarenheten läggs nu *viljan*. Detta inslag i denna berättelse är en obehaglig sanning. Människans förmåga att se har också med hennes vilja att göra. Jesus tvingar sig inte på någon. Och nu sker det verkliga skådandet i Johannesevangeliet: ”Jesus sa: Du har sett honom. Det är han som talar med dig.
– Jag tror, Herre! *Jag* tror, Herre! Jag tror, *Herre*!

Låt oss be: *Jesus Kristus, vi tackar dig, Världens ljus. Du öppnar också våra ögon! Hjälp oss att igenkänna på vilket sätt du blir ett svar på vår bön, ett bröd för vår hunger, ett ljus i vårt mörker.*
Inspirera oss att vara ett svar till dem som saknar vad vi äger i överflöd.
Låt oss höra det rop du har hört, se den nöd som du har sett.
Visa oss åter igen nattvardbordets hemlighet: Ett enda bröd, en enda skapelse, en enda mänsklighet. Amen!